

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

New Age som behandling

Vem söker sig till metoder som yoga och reikihealing och varför?

Författare: Siw Frisk

År: 2017

Examensarbete, Nivå, 15 hp
Religionsvetenskap
Kursnamn: Religionsvetenskap med inriktning mot kultur och identitet 61-90

Handledare: Kristian Pella
Examinator: Olov Dahlin

Abstrakt

New age har sina rötter i antiken och teosofin, men har förändrats mycket genom historien. Nya idéer och metoder har uppkommit genom religionernas påverkan på varandra i samspel med samhällsförändringar. New age är nu mer individuell, vilket gör att det finns fler valmöjligheter som passar allas syften bättre. De som söker sig till new age är främst kvinnor. I litteraturen anses även unga människor dominera vilket inte stämde överens med informanternas ålder och svar.

För att få svar på vilka som söker sig till new age-behandlingar såsom reikihealing och yoga och varför de gör det, gjordes en forskningsanalys av litteratur där new ages historia, framväxt och utbredning bearbetades. För att få ett eget och personligt undersökningsmaterial gjordes även sex intervjuer med tre utövare av yoga och tre som använt sig av healing.

Informantintervjuerna visade att man sökte sig till yoga och reikihealing framförallt för att lindra smärtor och minska fysiska och psykiska åkommor, men även till viss del för att få en känsla av lugn och ro i samvaron med andra. Man menade att metoderna passar människor i olika åldrar och kan utövas som motion.

Delar av det stora utbudet inom new age används numera även som behandlingar både privat och inom sjukvården. Anhängare och utövare känner klart och tydligt att de mår bra av behandlingarna och utövandet och många med både fysiska och psykiska problem har blivit bättre och en del helt bra. De behov som new age uppfyller i dagens samhälle är inte samma som förr. New age är ett brett fenomen, med många riktningar och yoga och reikihealing uppfyller knappast behovet av en religion utan handlar mer om ett sätt att hitta ett lugn i en stressig vardag. Visst finns det en sökande människa i de flesta, men att det skulle vara en religion finns det inga belegg för. Däremot kan individen utveckla en tro på sig själv genom metoderna och vad denne kan göra för att må bra.

Innehållsförteckning

1	Introduktion.....	5
1.1	Syfte och frågeställningar.....	7
1.2	Disposition.....	7
2	Material och metod.....	9
2.1	Material.....	9
2.2	Metod.....	10
2.2.1	Hermeneutik.....	10
2.2.2	Urval.....	12
2.2.3	Intervjupersoner.....	13
2.3	Validitet och reliabilitet.....	13
2.3.2	Validitet.....	14
2.3.3	Reliabilitet.....	14
3	Teorier.....	16
3.1	Deprivationsteorin.....	16
3.2	Teorin om rationella val.....	17
4	Begreppsdefinitioner.....	18
4.1	Religion.....	18
4.2	Andlighet.....	19
4.3	New age.....	19
4.4	Sekt.....	20
4.5	Sekularisering.....	21
4.6	Individualism.....	21
4.7	Globalisering.....	22
5	Forskningsöversikt.....	24
6	Intervjuer.....	29
6.1	Informant 1.....	29
6.2	Informant 2.....	31
6.3	Informant 3.....	31
6.4	Informant 4.....	32
6.5	Informant 5.....	33
6.6	Informant 6.....	33

7. Analys.....	35
7.1 New age igår och idag.....	35
7.2 Vem söker sig till new age och varför?.....	36
7.3 Vilka behov fyller new age i dagens samhälle?.....	37
8. Sammanfattning.....	40
8.1 Förslag till fortsatt forskning.....	41
9. Källförteckning.....	42
9.1 Internetkällor.....	44
9.2 Informanter.....	44
Bilaga 1: Frågor till yogainstruktören och reikihealern.....	45
Bilaga 2: Frågor till utövarna i yoga / healing.....	46

1 Introduktion

Samhället har förändrats och med det även sättet att leva. I och med sekulariseringen har religionens trygghet minskat samtidigt som vi idag utsätt för allt mer stimuli och impulser utifrån. Många människor drabbas av psykisk ohälsa i form av depressioner, utbrändhet, livskriser och olika former av ångest. Detta i sin tur kan leda till självmedicinering genom alkohol eller droger. Andra söker sig till andra kanaler att lätta det som inte känns bra, till exempel nyandlighet.

I det individualiserade samhället förväntas personer med psykisk ohälsa att klara sig själv i större utsträckning än tidigare, vilket gör dem mer sårbara. Enligt statens folkhälsoinstituts innefattar begreppet ”psykisk ohälsa” både psykiska sjukdomar och störningar av olika grader, alkohol och drogmissbruk ingår i det. Det innebär sämre livskvalitet för individerna. Ett nytt sätt att se på religionen har enligt socialstyrelsen skapat ett sekulariserat samhälle.¹

Bo Dahlin, professor i pedagogik vid Karlstads universitet, menar att kollektivsamhället har förvandlats till ett individsamhälle. Människan har lämnats ensam att handskas med existentiella frågor. Religionens förklaringar av livet har inte ersatts, utan frågor förblir obesvarade. Detta har skapat en längtan efter mening utanför sig själv. Vetenskapliga modeller och termer hjälper inte mot denna meningslöshet. Även vetenskapsmän med hög intellektuell färdighet, som matematikern Pascal, har upplevt att människan förlorat meningen med tillvaron. Den tyske professorn i pedagogik Tomas Ziehe, verksam på universitetet i Hannover, gjorde redan i mitten på 1970-talet en undersökning för att se vilka effekter samhällsförändringarna hade på människornas psykiska mående. Han fann då att narcissism, självfixering och kärleken till sig själv blivit vanligare bland unga. Han menade att denna egenkärlek var ett uttryck om en önskan att tillhöra något större eftersom jaget var trist och tråkigt. Dahlin menar att det i dag finns en längtan hos ungdomarna som samhället borde ta ett ansvar för; en längtan som en gång var grunden för att människan sökte sig till religion. Försummas denna drivs individerna av impulser att söka det de saknar någon annan stans. I en sekt eller destruktiv kategori av människor blir personerna välkomnade med öppna armar, vilket ger en känsla av tillhörighet. Dahlin kallar det för en flykt från verkligheten²

¹ <http://www.sverigesinre.nu.canit.se> 2005-03-01, Socialstyrelsen - Folkhälsorapport 2001

² Dahlin (2004) s. 19f

Enligt Olav Hammer, fil. dr. i religionshistoria och professor vid universitet i Odense, utlöser en psykologisk kris oftast sökandet efter något som ger mening, nya värderingar och struktur eftersom människan behöver referenssystem. Det kan new age erbjuda genom exempelvis massage och meditation, antingen som självbehandling eller i grupper.³

I en rapport om psykisk ohälsa bland unga som utförts i två delstudier kom Socialstyrelsen ut med ett resultat 2013. I den första delstudien utgjordes studiepopulationen av 1, 7 miljoner personer födda mellan 1971-1987. Från dessa åldersgrupper kunde de se hur många som varit inlagd på sjukhus för psykisk ohälsa i åldrarna 16-24 år. Där kom det fram hur många som sökt upp vården igen på grund av samma problem. I den andra delstudien undersöktes hur många från den första delstudien som besökt öppen eller sluten psykiatrisk vård mellan 25-29 års ålder, av de som tidigare vistats på sjukhus för psykiska besvär. Detta jämfördes sedan med övriga befolkning som aldrig varit inlagda på psykiatrisk klinik.⁴ Resultatet av undersökningen visade att det hade skett en försämring av den psykiska hälsan bland barn och ungdomar. Bland personer födda 1971 vårdades cirka 2 % för psykiska besvär medan för samma siffra personer födda 1987 var bland kvinnor 5% och för män 4%. Vanligast var då missbruk bland män, depression och ångestsjukdomar. Det innebar att mellan dessa åldersgrupper hade psykisk ohälsa mer än fördubblats.⁵

Många av dessa patienter söker sig till alternativa metoder som till exempel yoga. I artikeln *Is Yoga hindu? On the Fuzziness of Religious Boundaries*, av professor Andrew J, Nicholsson (2013) professor i hinduism och indisk historia på universitetet i New York, beskrivs utövandet av yoga som en livsstil. De olika formerna av yoga har ökat under senare tid och den senaste och mest vanliga är då hatha yoga som har med kroppskontroll att göra. Artikeln handlar även om hur människan genom yogan kan nå sin optimala potential och ge en balans mellan kropp, själ och sinne. Det ger en ökad medvetenhet och sinnesnärvaro och ses som ett system att träna fysiskt, psykiskt och själsligt.⁶

Göran Boll, Internationellt diplomerad yoga- och meditationslärare har i sin artikel *Medicinsk Yoga har fått snabb spridning-ger mätbara medicinska effekter*, beskrivit yoga som en metod som vunnit mark i Sverige är medicinsk yoga. Det första sjukhuset som introducerade detta inom vården var Danderyds sjukhus. Efter lyckade behandlingar började fler sjukhus att följa Danderyds exempel. Medicinsk yoga och har visat sig fungera

³ Hammer (1997).s. 24-25

⁴ Socialstyrelsen (2013) s. 33

⁵ Socialstyrelsen (2013) s. 19

⁶ Nicholsson (2013) s.419-505

mycket bra på blodtryckspatienter. Effekten har varit slående genom att många patienter har halverat sitt blodtryck och nu slipper medicinera. Även kronisk huvudvärk har försvunnit efter genomgången behandling.⁷

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie var att undersöka hur new age utövas idag, varför så många söker sig till de både gamla och nya metoder som kan kopplas till new age för att få hjälp med ett bättre välmående både fysiskt och psykiskt, samt hur de upplever att metoderna fungerar. Därför gjordes litteraturstudier och intervjuer för att undersöka hur och varför så många söker sig till nyandlighet och nyandliga behandlingsmetoder i dagens samhälle.

De övergripande frågeställningar som används för att få svar på syftet var:

- Vem söker sig till new age-metoder såsom yoga och reikihealing och varför?
- Vilket behov fyller dessa metoder i dagens samhälle?

1.2 Disposition

Det finns åsikter kring religionernas förändrade läge i västvärlden och förklaras ibland med sekularisering under de senaste århundradena. Därför kommer en kort historisk tillbakablick i tid och rum att studeras i en inledande fas. En förförståelse finns om människan som sökare och någon som vill hitta meningen med livet när alla våra övriga behov är tillfredsställda.

Därefter presenteras en förklaring till olika begrepp som kommer att vara centrala i uppsatsen. Många begrepp cirkulerar i texten, varav många ligger nära varandra. Skillnaden mellan dessa kan då behöva klargöras.

Efter det kommer forskningsöversikten där forskning och litteratur som har gjorts i ämnet redovisas. Där förklaras hur olika nyreligiösa rörelser har vuxit fram historiskt, varför dessa idag har spridits över hela världen och vikten av att veta och förstå varför det ser ut som det gör idag. Där återfinns svar på varför new age och new age-baserade behandlingsmetoder har så stor betydelse för många individer i dagens samhälle.

Intervjuerna utgör den avslutande delen av resultatet. Av informanternas svar kommer kommentarer ibland att presenteras i löpande text utifrån hur jag tolkat deras svar och ibland i direktcitat.

⁷ Boll: Medicinsk access nr1(2015).

I analysen analyseras forskningresultat och intervjupersonernas svar för att tolkas utifrån det syfte och frågeställningar som ställts. Detta kommer att sammanfattas i en slutdiskussion.

2. Material och metod

Under denna rubrik presenteras vilket material som använts och den metod som valts för att nå svaret på frågeställningarna som har ställts för att kunna analysera och nå resultat.

2.1 Material

Materialet som avses användas är avhandlingar, artiklar, tidigare undersökningar och forskning som behandlar ämnet i fråga. Dessutom kommer sex personer att intervjuas om deras delaktighet i yoga och reikihealing.

Till introduktionen har följande böcker använts då de tar upp situationen i ämnet idag. Olav Hammer. (1997). *På spaning efter helheten New Age en ny folktro* och Bo Dahlin (2004) *Om undran inför livet: Barn och livsfrågor i ett mångkulturellt samhälle*. Två artiklar som har använts är: Göran Boll (2015) *Medicinsk Yoga har fått snabb spridning-ger mätbara medicinska effekter* och Andrew J. Nicholsson (2013) *Is Yoga hindu? On the Fuzziness of Religious Boundaries*. I dessa artiklar har beskrivits om fysiska resultat som uppnåtts med hjälp av olika metoder som härstammar från hinduismen och buddhismen. I en rapport från Socialstyrelsen - Folkhälsorapport 2013, kan man utläsa ungdomars psykiska ohälsa och vad som kan göras för att minska och eller förhindra konsekvenserna av detta.

Under rubrikerna ”Material och Metod”, ”Disposition”, ”Reliabilitet och Validitet” har Furseth & Repstad *Religionssociologi – en introduktion* (2005) och Idar Holme & Bernt Solvang *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2012), varit till nytta då de på ett enkelt sätt förklarar forskningsmetoderna som används i denna studie.

Den litteratur som använts till begreppsförklaringarna är Ninian Smart *The world's religions* (1989), Kesth Yandell *Philosophy of Religion: A Contemporary Introduction* (1999) och Alexander Radler som i *Kristendomens idéhistoria: Från medeltiden till vår tid* (1995) tydligt och begripligt förklarar och beskriver religion som begrepp. I Simmel *Essays on religion* (1997) och Heelas och Woodhead *The spiritual revolution: Why religion is giving way of spirituality* (2004) beskrivs andlighet samt vad som skiljer religion från andlighet. Begreppet new age har bearbetats av Liselotte Frisk *Nyreligiositet i Sverige* (1998), Owe Wikström ”Att se det dolda. Om New Age och Ockultism inför millennieskiftet” (1998), samt i Furseth & Repstad *Religionssociologi – en introduktion* (2005). I den senare förklaras även deprivationsteorin av den amerikanske sociologen Charles Glock. En annan teori som skulle kunna kopplas till ämnet är ”teorin om rationella val” som också redogörs för bra i Furseth & Repstad. Begreppet sekularisering har

förklarats av Karen Dobbelaere *Secularization: An Analysis at Three Levels* (2002), David Thurfjell *Det gudlösa folket: de postkristna svenskarna och religionen* (2015) och Alan Aldridge *Religion in the Contemporary World – a Sociological Introduction* (2013). För att förklara individualism och globalisering har litteratur av Owe Wikström *Att se det dolda. Om New Age och Ockultism inför millennieskiftet* (1998), Wilhelm Kardemark *När livet tar rätt form: Om människosyn i svenska hälsotidskrifter 1910-13 och 2009* (2012) och Monika Frisk, som är huvudredaktör på tidskriften *Energivågen* (2001 nov-dec). Källan kan ifrågasättas vad gäller tillförlitlighet, men genom lång erfarenhet och kunskap har hon sett och upplevt mycket av individualismens påverkan på människor. Paul Heelas (1996), *The new age movement: The celebration of the self and the sacralization of modernity* har studerat new age ur ett historiskt perspektiv, vilket gav många svar på hur new age har utvecklats till vad det är idag. Även Nationalencyklopedin har varit till stor hjälp vid begreppsförklaringarna.

Till forskningsöversikten har valts litteratur av William Bainbridge (1997). *The Sociology of Religious Movements*. Han presenterar new age utifrån ett historiskt perspektiv och beskriver ursprunget från gamla religioner, samt hur dessa har påverkat varandra i en ständigt pågående process. I Vouter Hanegraaff (1998). *New Age Religion and Western Culture: Esotericism in the Mirror of Secular Thought* behandlas new age utifrån hur det förändrats och spridits från början till idag. Paul Heelas (1996) beskriver new age som en rörelse med låg organisationsgrad som har blivit mer och mer individualiserad. John Saliba (1995) *Perspectives on New Religious Movements* förklarar hur new age har förändrats i Västerlandet historiskt fram till idag. James Lewis & Gordon Melton (1992). *Perspectives on the New Age* har även de ett historiskt perspektiv men har fokuserat på religionernas grupperingar som subkulturer.

2.2 Metod

Uppsatsen ska visa hur och varför människor söker sig till new age. Utförandet blir en kombination av intervjustudie och deskriptiv litteraturstudie där materialet kommer att analyseras utifrån syfte och frågeställning.

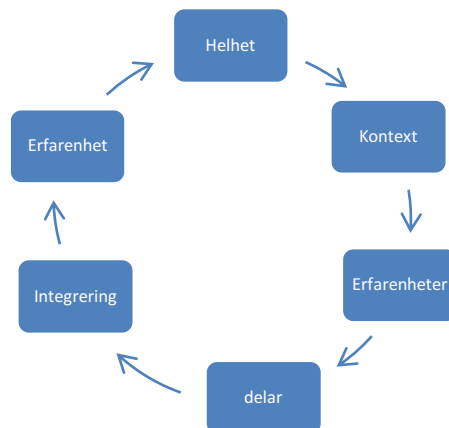
2.2.1 Hermeneutik

Eftersom jag använder mig av andras forskning i arbetet och utgår från min förförståelse kommer arbetet ha en kvalitativ hermeneutisk ansats. När litteraturen och intervjuerna är

genomarbetade kommer en analys avgöra vilka faktorer som påverkar människors val av ideologisk tillhörighet.⁸

I en modell som beskrivs av Idar Holme, författare och föreståndare för Norske diakonhjemmet i Oslo och Bernt Solvang, statsvetare verksam vid universitetet i Agder den hermeneutiska cykeln,⁹ som utgår från en värdering kring företeelsen, samt skillnaden mellan den och det uppfattade faktaperspektivet. Detta bör ses som en helhet med en kognitiva del och en normativ, vilket skapar en växelverkan mellan forskaren och det undersökta området. Den kognitiva processen utgår från förförståelsen.

Syftet med den hermeneutiska cirkeln är att tolkningen ska utvecklas i cirklar. Denna tolkning utgår från förförståelsen. I mötet med nya tankar och erfarenheter uppkommer ny förståelse som i sin tur blir en ny förförståelse i den tolkningsansats man antar. Det är en sluten cirkel och det verkar i det läget som om man återkommer till sin tidigare förförståelse. I en spiral visar sig förförståelsen vara i ständig förändring. Det kan leda till att förståelsen fördjupas och går nedåt, eller så utvecklas ny kunskap och spiralen går uppåt. Det är en process mellan inre reflektioner och yttre dialog som utvecklar den egna förförståelsen vidare. För att förståelsen ska få en mening måste analysen ske i ett sammanhang. Varje del påverkas av helheten och tvärtom och en förståelse bygger på en förförståelse. I en tolkning finns förväntningar utifrån forskarens förförståelse. Det blir då även lättare för andra att förstå sammanhanget.¹⁰

11

Vid tolkning av en text påverkas helheten av innehållet som finns i de olika texterna. Som motivation till ens påstående ska detta hänvisas till texten man söker svar i. Detta är i sin

⁸ Holme.& Solvang (1997).s. 95

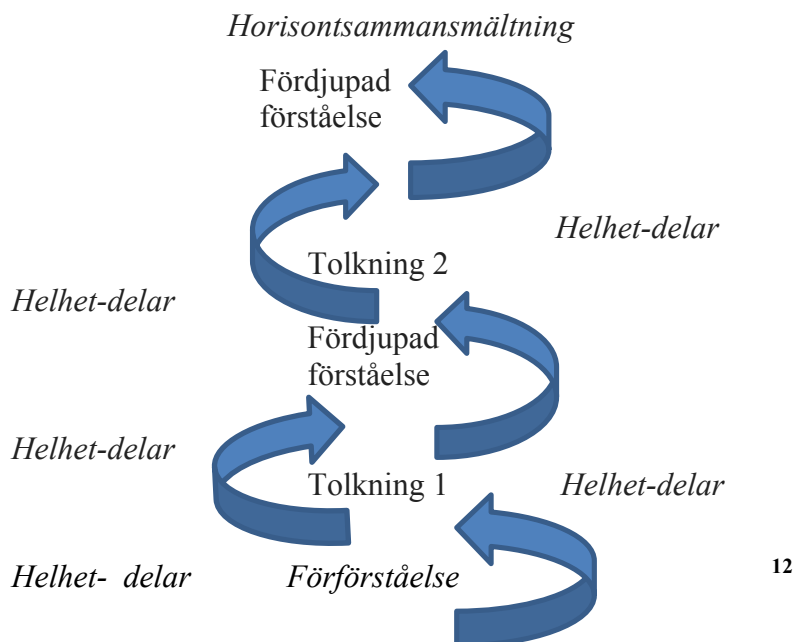
⁹ Även kallad den hermeneutiska spiralen. Se <http://docplayer.se/88529-Metodologier-forskningsdesign.html>

¹⁰ Holme & Solvang (1997) s. 96-98

¹¹ Den hermeneutiska cirkeln: Modellen kommer från Alvesson och Sköldberg (2008, s. 212). Omarbetad av mig, med några tillägg som kontext, integrering och erfarenheter.

tur beroende av hela bilden som utgör den mening som tolkaren tillskriver den text som lästs. Hermeneutik är då helheten och delarna samspelar genom att tolkningarna utgör delar av andra tolkningar.

Den hermeneutiska spiralen kan visualisera processen med den kvalitativa hermeneutiska forskningen

Därefter analyseras vilka faktorer som bidrar till att människan söker sig till New Age för att avslutningsvis ge en sammanfattning med slutsatser av arbetet.

2.2.2 Urval

Två terapeuter har intervjuats, en som arbetar med yoga och en som erbjuder healing. Genom dessa terapeuter valdes två personer från vardera gruppen ut. Yogainstruktören som kände sin grupp väl valde ut en man och en kvinna som ville vara med i undersökningen. Personen som var healer ville också vara den som valde ut informanter eftersom många av healers patienter hade en jobbig period. Det gör att urvalet kan ifrågasättas eftersom de kan välja ut den som svarar mest positivt på frågorna, men ändå ser jag det som ett gott urval eftersom det är människor som av egen fri vilja sökt sig till healern och yogainstruktören av någon orsak. Dessutom är det upplevelsen av behandlingen som ska mätas inte trovärdigheten. Intervjun valdes att göras som ett vanligt samtal kring frågorna. Styrkan med att göra det på detta sätt är att det blir en avslappnad

¹² Idén till mallen är hämtad från: <http://docplayer.se/88529-Metodologier-forskningsdesign.html> (20170407) Egen omarbetning.

situation då det liknar ett vanligt samtal, om än med viss styrning. Om inte svaren till uppsatsens syfte skulle räcka skulle personerna kunna höras igen för kompletteringar,¹³ vilket dock inte ansågs behövas.

2.2.3 Intervjupersoner

Intervjupersonerna informerades om den etiska principen eftersom det är viktigt att informera om informantens rätt till ”anonymitet, konfidentialitet och tystnadsplikt”. De ska även ge samtycke om att intervjuerna ska göras och att de när som helst kan tacka nej.¹⁴

Informanterna ringdes upp och en tid avtalades för intervju. Till intervjuerna användes en kvalitativ ansats. Intervjuerna utgick från en intervjumall och kan då beskrivas som semistrukturerade. Intervjupersonerna kunde utforma svaren fritt och följdfrågor kunde förekomma utifrån svarsbehovet.¹⁵ Intervjuerna var därför med öppna frågor och bestod av fem frågor till yogaläraren och reikihealern (se bilaga 1). Utövarna fick tre frågor att besvara (se bilaga 2). Svaren transkriberades, jämfördes och analyserades utifrån det som framkommit av forskningsläget. Svaren jämfördes även med litteraturstudierna för att se om det fanns ett samband mellan teori och uppfattning inom området.

2.3 Validitet och reliabilitet

Under denna rubrik kommer arbetets giltighet och kvalitet att diskuteras.

Reliabilitet mäter hur pålitlig en undersökning är och validitet mäter giltighet, vilket i en kvalitativ undersökning kan uppfyllas genom att rätt frågor ställs och rätt litteratur undersöks.

I kvalitativa undersökningar är inte kraven på reliabilitet lika höga som i en kvantitativ undersökning. Holme och Solvang förklarar att kvalitativa studier syftar till att ge ökade och mer djupgående insikter i specifika företeelser. De anser även att validitet har mindre betydelse inom det kvalitativa arbetsområdet, då studierna oftast syftar mot större närhet till ämnet som undersöks. Viktigare är att de som intervjuas kan föra ett konstruktivt samtal, istället för att fokusera på validiteten. Trots att kvalitativa studier inte har lika höga krav på validitet och reliabilitet kan problem uppstå. I en intervjusituation kan frågor och svar missförstås. Det kan även handla om att forskaren inte får rätt eller riktig information.

¹³ Holme & Solvang (1997) s. 99-100

¹⁴ Holme & Solvang (1997) s. 335

¹⁵ Holme & Solvang (1997) s. 100 f

Ett annat problem kan uppstå i själva intervjusituationen då forskaren kan ha vissa förväntningar och intervjupersonen svarar och uppträder som den tror ska vara rätt i den givna situationen. Pålitlighet kan i dessa fall uppstå i ett samspel mellan forskare och intervjupersoner, vilket garanterar en djupare, större och bättre förståelse i ämnet som undersöks.¹⁶

2.3.1 Validitet

Intervjufrågorna kommer att riktas mot förståelsen av informanternas aktiviteter. Sista frågan kan ifrågasättas, men eftersom den ger en bild av hur villiga informanterna är att tipsa andra om metodens fördelar. Om informanterna är så nöjda med resultatet av metoden så de vill sprida sina positiva upplevelse vidare till andra, så tycker de nog att den är bra. (Se bilaga 1 & 2). Litteratur som kommer att analyseras utgår från orsakerna och konsekvenserna av det valda området.

Om ett arbete har hög validitet mäter det innehållets giltighet. Det innebär att de instrument som används till arbetet mäter det som ska mätas. I det här fallet valet av litteratur och intervjufrågor. Ställs de frågor som resulterar i relevanta svar för undersökningen så har giltigheten tillgodosetts.¹⁷ I denna studie mäter intervjufrågorna informanternas uppfattning av vad som avses att mätas utifrån syfte och frågeställningar. Vad som också är viktigt är att studien är generaliserbar. Det kan vara svårt att veta i förväg, men om intervjufrågorna är desamma för alla informanter. Om ny kunskap har kommit fram efter undersökningen blir generaliserbarheten starkare¹⁸

Urvalet av informanter är gjorda utifrån ett bekvämlighetsurval eller tillfällighetsurval vilket innebär att informanterna inte är representativa för andra liknande studier¹⁹. Trots att undersökningen inte är vare sig generaliserbar eller representativ ger den dock svar på dessa individers upplevelse kring studiens syfte.

2.3.2 Reliabilitet

Reliabilitet mäter kvalitet och pålitlighet. Har de nya kunskaperna uppkommit på ett ärligt sätt eller på grund av forskarens egen förutfattade mening? Därför bör mätinstrumentens kvalitet prövas. I princip ska samma studie kunna genomföras utan att bli påverkad vare

¹⁶ Holme & Solvang (1997) s. 49

¹⁷ Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, (2003) s.108

¹⁸ Holme & Solvang (2012) s. 81

¹⁹ Holme & Solvang (2012) s. 183

sig av tid eller forskare för att nå liknade resultat.²⁰ Det kan vara svårt att helt undvika fel i en undersökning, men med bearbetning och kritiskt tänkande kan detta reduceras.²¹ Det stärks även om forskaren använder ett enkelt och vardagligt språk vid informationen så inga missförstånd uppstår. Ett annat sätt att öka reliabiliteten är att använda sig av olika mätinstrument, planera forskningen väl samt att vara noggrann och uppmärksam genom hela processen. Genom att använda flera olika mätinstrument, vara noga med frågorna och noggrann i forskningsprocessen kan studien bli mer reliabel. I det här fallet är förhoppningen att intervjuer, relevant forskning och undersökning ska göra arbetet så reliabelt som möjligt.

²⁰ Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen (2003) s. 108–109

²¹ Holme & Solvang, (1997) s.163–164

3. Teorier

Under denna rubrik kommer två teorier att presenteras. Deprivationsteorin och teorin om rationella val. Dessa kan förklara människors sökande till olika religioner.

Deprivationsteorin bygger på människans ensamhet och maktlöshet vilket får personer att söka sig till religiösa ideologier.

Teorin om rationella val, handlar om hur människor söker det rationella. Där personer väljer den enklaste vägen till att hitta meningen och ordningen med livet.

3.1 Deprivationsteorin

En teori som till viss del kan förklara varför människor söker sig till religion eller andlighet är deprivationsteorin. Detta skulle kunna förklara varför vissa människor söker sig till new age.

Deprivationsteorin beskrivs av Inger Furseth, professor i religionssociologi vid Universitetet i Oslo och Pål Repstad professor i religionssociologi vid Universitetet i Agder (2005). De refererar till den amerikanske sociologen Charles Glock som utvecklat teorin. Där beskrivs den som en uppfattning av personens eget jag. En människa som är depriverad, uppfattar sig själv som mindre värd, har inte samma fördelar i livet och saknar någonting. De saknar ”meningen med livet” Enligt Glock förekommer detta oftast hos ”mindre intelligenta och ensamma” kvinnor som vanligen är åldrande eller ensamstående kvinnor. Han har systematiserat olika områden där deprivation kan beskrivas. En ekonomisk, social, psykisk, etisk och organisk. Med ekonomisk deprivation menas dålig ekonomi eller att personen själv anser sig sakna ekonomiska medel. En social deprivation kan uppkomma av att inte känna sig värderad av samhället. Organisk deprivation kan innebära att man genom sjukdom eller något funktionshinder känner sig sämre än andra. Vid etisk deprivation har individen inte samma värderingssystem som övriga individer i samhället. Har individen en psykisk deprivation saknar man ett system för att kunna tolka omgivningen.²²

Denna teori kan förklara varför depriverade personer söker tröst i ett religiöst eller andligt liv för att hitta kompensation för det de saknar.

²² Glock, C, i Furseth & Repstad (2005), s.152ff.

3.2 Teorin om rationella val

En annan teori som presenteras i Furseth & Repstad (2005) handlar om hur människor söker det rationella. De ser en vinst med att bli religiös. De väljer en enkel väg med minsta möjliga ansträngning när de ser att religionen kan vara till användning. Det kan även handla om att hitta meningen och en ordning i tillvaron såväl inom sig själv som i samhället. Även sökandet efter en gemenskap kan vara orsaken till de strategiska valen människan gör. Olika människor har olika anledningar till varför de söker sig till religion och andlighet.²³

²³ Furseth & Repstad (2005), s.162f

4. Begreppsdefinitioner

Under den här rubriken kommer begrepp att definieras för att få en bättre förståelse av resultatet och analysen

4.1 Religion

När det gäller begreppet religion finns det många olika definitioner och synvinklar att ta hänsyn till. Under den här rubriken väljs det ut några definitioner från olika källor och perspektiv.

Ninian Smart (1989), före sin död författare och professor i jämförande religionsvetenskap på universitetet i Santa Barbara, menade att en person inte behövde vara med i något samfund för att vara religiös. Det kunde vara en andlig upplevelse till personer eller naturen. Det blir då svårt att definiera religioner eftersom det kan se ut på så många olika sätt. Därför har han delat in religioner i sju dimensioner.²⁴ 1. Den ”praktiska och rituella” där riter, böner och predikan är viktig. Denna modell uppfyller individens etiska insikt och andliga medvetande. 2. Handlar om ”erfarenhet och känslor” dimensionen fyller en funktion genom att utveckla en andlig medvetenhet eller en etisk insikt. Erfarenheter och känslor har stor betydelse i skapandet av religioner och traditioner. Exempel på det är Islam och Buddhismen. 3. Den ”narrativa och mytisk” sidan där riter, heliga berättelser och hur världen blev till och varför är centralt. 4. Är den ”Dogmatiska och filosofiska” dimension som förstärker den narrativa. Genom ett intellektuellt sätt att se på religionen, riterna och tron utvecklas religionen och anpassar sig efter samhällets till den verklighet som är i samtiden. 5. Den ”Etiska och lagiska” dimensionen. Där införlivas ett förhållningssätt, eller en lag i religionen. Ett exempel på det är kärlekens budskap inom kristendomen, att man ska älska sin nästa som sig själv och de tio budorden. 6. Här finns den ”Sociala och institutionella” dimensionen. Denna lyfter fram religionen i form av en institution. Här finns formella inslag såsom heliga byggnader och präster. Till detta kommer också de sociala aspekterna, hur religion påverkar människors liv. Hos mindre stammar kan de sociala aspekterna mer eller mindre vara identiska med själva samhällsstrukturen. Den sista och 7:e dimensionen är ”Materiell”. Här speglas religionen genom byggnader, symboler och konst. Den följer på den sociala och institutionella dimensionen, på så sätt att det handlar om fysiska objekt exempelvis byggnader. Genom detta kan medlemmarna i religionen förstås.²⁵

²⁴ Smart (1989) s. 10ff

²⁵ Smart (1989) s. 13-21

En neutral, enkel och rak definition av begreppet religion har även presenterats av Keith Yandell,(1999) professor i filosofi och universitetslektor på universitetet i Wisconsin. Han menar att religion är: ett system av begrepp där människor, världen och samhället förstås. Där finns en mall för hur man ska vara och leva i världen, som formar individens livsstil, med specifika ritualer om hur man i ord och handling ska vara en god människa.²⁶

Aleksander Radler (1995) författare och svensk teolog vid Lunds universitet, beskriver religionsbegreppet i sin bok *Kristendomens idéhistoria. Från medeltiden till vår tid* som en känsla och relation till Gud. Han menar att religion är en åskådning och en känsla av intuition och mystik. Det handlar inte om moraliska handlingar, utan om hur individen har en livskänsla som svarar mot Guds oändliga kärlek. Kunskapen om Gud är inte det viktigaste. Det är att få bli ett med det oändliga.²⁷

Nationalencyklopedin sammanfattar begreppet religion som ”en kulturyttring som inte låter sig infångas under någon generellt accepterad, heltäckande definition.”²⁸

4.2 Andlighet

Andlighet har ibland tolkats som synonymt till religion, men det finns skillnader. Georg Simmel, (1997) en tysk filosof och sociolog, verksam i Berlin, menade att andlighet handlade om meningen med livet och inte behövde betyda att den kunde jämföras med religion. En människas värderingar och tro till livet inger hopp och glädje, någonting som får en att må bra. Det skapar ett ”flow” som ger personen en känsla av lugn. Skillnaden mellan religion och andlighet var enligt Simmel att andlighet är någonting som har med det själsliga att göra, medan religion är mer organiserad.²⁹

Vidare skiljer Paul Heelas och Linda Woodhead (2004) även på religion och andlighet. De definierar religion som någonting socialt och auktoritärt med lagar och regler att följa, medan andlighet är mer subjektivt och kommer från känslor inifrån en person.³⁰

4.3 New age

Liselott Frisk (1998), professor i religionsvetenskap vid högskolan i Dalarna, framhäver att ursprunget till new age kommer av att nya tider med nya förväntningar har skapat en ny era

²⁶ Yandell (1999) s. 16.

²⁷ Radler (1995) s. 299

²⁸ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/religion>. Carl-Martin Edsman/religion170512

²⁹ Simmel (1997) s. 9.

³⁰ Heelas och Woodhead (2004) s. 5

där behovet av frid och harmoni är stort.³¹ Begreppet kan beskrivas som idéströmningar som kan liknas vid religion, där personer med andliga intressen använder olika metoder och tekniker inom till exempel yoga, healing och meditation för att utveckla sitt eget ”jag”. Användandet av begreppet new age kan återfinnas inom religion, naturvetenskap, psykologi och medicin.³²

Owe Wikström (1998) svensk teolog, författare, psykoterapeut och präst, tidigare verksam som professor i religionspsykologi vid Uppsala universitet, menar att inom new age finns oftast inga traditionella ledare som bestämmer vad utövarna ska tro på, vilket gör att rörelsen fokuserar på den enskilda och unika människan.³³ New age hyllar andlighet och medvetenhet med syftet att nå yttersta kunskapen om upplysning och kärlek. Individen har ett eget ansvar men påverkas av kosmos. Att det inte finns några gudar är en vanlig uppfattning.³⁴ Frisk påpekar även att kropp och själ kan ses som en helhet och hör ihop. Därför påverkar människors tankar hur de mår.³⁵

4.4 Sekt

William Sims Bainbridge (1997), amerikansk sociolog, verksam vid universitetet i Boston, menar att new age oftast ses som en sekt av utomstående, vilket har fått new age att komma i dålig dager. New age är ingen sekt. Han definierar sekt som en religiös ordning som tagit steget ut från en annan religion. En förgrening av de tidiga religionerna, men som tagit avstånd från vissa seder och riter som fått en ny grund. Vidare är sektmedlemmarna mycket engagerade i sin församling. De lägger stor del av tiden till utövandet av riter och seder. Dessa kan beskrivas som intensiva sekter. Andra religiösa grupper kan räknas som nedbrytande. I boken presenterar författaren själv två problem kring definitionen ”sekt”. Ett problem som uppstår är när en sekt eller kult ska definieras som extrem, intensiv, karismatisk eller hednisk. Ett annat problem är själva begreppet ”sekt” då det för många betyder problem och extremt utövande. Ordet har en negativ klang och oftast blir nya religioner som bryter sig ut från de ursprungliga samfundet kallade för sekter.³⁶

³¹ Frisk (1998) s. 163

³² Wikström (1998) s. 12

³³ Frisk (1998) s 164-165

³⁴ Wikström (1998) s. 22

³⁵ Frisk (1998) s. 172

³⁶ Bainbridge (1997) s. 23

4.5 Sekularisering

Enligt Karen Dobbelaere, (2002) religionssociolog och emeritus professor vid Universitetet i Antwerpen, förklarar sekulariseringen som en separation mellan kyrkan och staten. Hon delar in sekulariseringen i tre delar; en social, där religionen inte längre har så stor betydelse på samhällsnivå, vilket påverkar ekonomin, politiken, lagen och utbildningen; en på organisationsnivå, där de religiösa organisationerna genomgår en förändring, samt; en på individnivå, där individens behov av religionen förändras.³⁷

En likande definition har ställts av den amerikanske sociologen Alan Aldridge (2013). Han anser att sekularisering kan förklaras på flera olika sätt och menar att forskare är oeniga om hur begreppet ska definieras och vad det betyder. Vissa anser att sekularisering inte finns, utan det handlar om att religionerna är i förändring. Detta sker både i samhället, inom organisationerna och på en individuell nivå. Definitionen handlar då om att religionen inte längre har samma status i samhället och hade en annan uppgift i det förmoderna samhället.³⁸

David Thurffjell (2015), svensk religionshistoriker och professor i religionsvetenskap vid Södertörns högskola, menar att begreppet sekularisering oftast pekar mot ett samhälle som är fritt från religion och där människorna inte längre har behov av religion. Han argumenterar mot detta sätt att se på det och anser inte att vi lever i ett sekulariserat samhälle, det har bara förändrats. Det kan ha försvunnit från ett perspektiv, men dykt upp på ett annat.³⁹

I Nationalencyklopedin (NE) definieras sekulariseringen och beskrivs som en process där religionens betydelse har minskat eller gått förlorad. Samhället och människor som lever där är inte i behov av den längre.⁴⁰

4.6 Individualism

En allmän definition av ”individualism” har beskrivits kortfattat av Nationalencyklopedin. Där förklaras begreppet som ”*en uppfattning som ser individens frihet och oberoende som ett högsta värde*”. Oftast ses det som en frihet att få vara delaktig i och uttrycka sin åsikt om sociala och samhälleliga situationer.⁴¹

³⁷ Dobbelaere (2002), s. 19.

³⁸ Aldridge (2013), s.49

³⁹ Thurffjell, David. (2015) s. 323–324

⁴⁰ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sekularisering>. Sekularisera. 170516

⁴¹ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/individualism>. Sven-Eric Liedman. 170516

Inom religioner och andlighet kan individualism innebära att den enskilde individen själv kan komponera innehållet i sitt liv. Det blir som ett projekt där individen väljer det som är viktigt för den, vilket kan vara mer tid eller att man uppfyller önskningar i livet. Frihet anses vara viktigt och inom new age går det att välja efter egna önskemål. Enligt Wikström (1998) har det resulterat i att den kristna tron har tappat sin storhet till fördel för andra enklare val.⁴²

Monika Frisk (2001) som har lång och gedigen erfarenhet inom området new age, förklarar att individualism ger människor möjlighet att utifrån sina egna känslor välja vad som blir bäst för dem. De bestämmer i vilken takt vissa aktiviteter ska göras, vilket skapar en känsla av att ha kontroll över sitt eget liv.⁴³ Heelas sammanfattar begreppet med ”självets förheligande”⁴⁴

4.7 Globalisering

Nationalencyklopedin definierar ”globalisering” som en ”*förändringsprocess varigenom stater och samhällen över hela jorden knyts samman i ömsesidiga beroendeförhållanden*”.⁴⁵

Det kan ses som en gemensam benämning för både ekonomisk, politisk och kulturell utveckling i samhället. Oftast förknippas det med ekonomiska förändringar och syftar på tiden efter kapitalismens utveckling då ekonomierna integrerades internationellt. Det kulturella syftar mer på hur människans konsumtion ser ut och hur det sprids i världen. Med den politiska globaliseringen menas att nationell politik har minskat och blivit mer internationell.

Kring orsaker och konsekvenser forskas det i processer som avreglering inom världshandeln över den nationella nivån. Orsakerna till detta kan då kopplas till den nya teknologin med datorer och telefoner som har ändrat handelns förutsättningar. Det har även påverkat mediernas arbetssätt. Till viss del har globaliseringen påverkats av politiska beslut genom att förhandla fram minskade hinder inom handelspolitiken, samt reglering av en skyddade marknader. Forskningen har i sin tur påverkat de tekniska förändringarna som har uppkommit.

Konsekvenserna av dessa processer gör att det blir svårare att kontrollera ekonomin, kulturen och politiken regionalt. På individnivå betyder det snabbare kommunikation

⁴² Wikström (1998) s. 14

⁴³ Frisk (2001 nov-dec) s. 20

⁴⁴ Heelas (1996) s. 2, se även Frisk (1998) s. 163

⁴⁵ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/globalisering>

mellan människor och organisationer, samt en annan konsumtionstyp. Det betyder globalt nya typer av konsumtion, snabbare kontakter med människor och organisationer i andra delar av världen. Det har i forskningssammanhang beskrivits som en sammanpressning av tid och rum. Det finns dock en viss kritik på begreppet globalisering. En del forskare menar att förändringar som har tillskrivits globaliseringen konsekvenser är överdrivna. Enligt dem är det mer en politisk agitation än vad som händer i verkliga livet.⁴⁶

Globaliseringens mångfald har i sin tur även skapat nya alternativ för religionsutövning, Kardemark (2012), universitetslektor i religionsvetenskap på Göteborgs universitet menar att nya religioner har bildats och gamla har ombildats, vilket gett oss fler valmöjligheter och har minskat kyrkans auktoritet till förmån för egot och individualiseringen⁴⁷

För att ta till ett gammalt beprövat ordspråk kan man fråga sig vad som är ”hönan och ägget”. Det kanske är så att begreppet globalisering enbart har uppkommit av att den teoretiska människan vill ha struktur på världen för att kunna påverka den. Utvecklingen i världen är i ständig förändring och när det efter kalla kriget började pratas om globalisering blev det ett modeord. All utvecklingen kallades för globalisering. Numera ifrågasätts begreppet och fenomenet.⁴⁸

⁴⁶ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/globalisering>

⁴⁷ Kardemark (s.269-270)

⁴⁸ Mc Fauge (2001) s. 24, 71

5. Forskningsöversikt

Tidigare forskning inom området har gjorts av bland annat religionshistorikern Olav Hammer. Han ser new age som en ny folketro. Hammer beskriver i sin bok *På spaning efter helheten* (1997) hur fenomenet new age har utvecklats historiskt och som författare har han en neutral ställning i sitt skrivande eftersom, många författare som skrivits om ämnet antingen är anhängare eller motståndare. Han skriver hur samhället efter upplysningstiden inte längre hade samma behov av religiositeten som tidigare. Människor frigjorde sig och sekulariseringen kom igång. Religionen blev nu ett privat val och låg inte längre på staten. Tron på vetenskapen ersatte den dominerande världsbilden och förnuftet sågs som det rationella.⁴⁹

I avhandlingen *Nya religiösa rörelser i Sverige – Relation till samhället och världen* (1993) av Liselotte Frisk, intervjuades 237 medlemmar från olika nyreligiösa rörelser. Intervjuerna som senare analyserades har bidragit till stor kunskap historiskt och socialt kring dessa fenomen. Hon skrev även boken ”*Nyreligiositet i Sverige*” (1998). Där undersökte hon det nyreligiösa beteendet historiskt och sociologiskt för att avmystifiera begreppen. I motsats till Hammer ansåg Frisk att samhället inte var sekulariserat utan det tog andra uttryck i form av väckelserörelser som förklarade varför nya religiösa rörelser ökade och den gamla konventionella minskade.⁵⁰

En ny idé var att målet med framtiden var ett idealiskt tillstånd av harmoni mellan människor och natur. Det hade sin grund i new age, tanken om att människan var perfekt. Frisk ansåg att inom new age fanns det ett klart gudsbegrepp som kunde kopplas till en mänsklig frihetskänsla.⁵¹

Någonting som är vanligt inom new age är helandet. Hammer förklarar hur både de äldre religionerna och de nya härstammar från antiken och gnosticism. Dessa erbjöd människan en alternativ syn på meningen och målet med livet, men det har tagit nya uttryck. Hammer påpekar att förutom den andliga aspekten av healing, finns ett alternativ till, ett komplement till medicin. Oftast inriktar sig vården på symptomen och inte på orsakerna, vilket healing gör.⁵²

Enligt Vouter Hanegraaff, (1998) professor i historia vid universitetet i Amsterdam. (1998) används healing mest på människans socialpsykologiska och andliga plan. Det

⁴⁹ Hammer (1997) s. 17-18

⁵⁰ Frisk (1993) s. 11

⁵¹ Frisk (1998) s. 163, 332

⁵² Hammer (1997) s. 368

handlar då om att ta hand om den andligt sjuka människan. En sjuk kropp hindrar människan att få kontakt med sin inre gudomlighet.⁵³

Orsaker till människors sökande till new age kan vara den känsla som upplevs inom rörelserna. Individualiseringen är ett sätt att se vad den enskilde individen ska ta till vara för sin skull. Detta blir en attraktion för den som söker meningen med livet och enligt Liselott Frisk är det oftast kvinnor då de traditionellt anses vara mer i kontakt med sina känslor än män. Det är framför allt medelålders och äldre kvinnor som söker sig till alternativa metoder då utbudet inom new age erbjuder större valfrihet att välja det som passar dem bäst. Detta kallar Frisk för att vara ”privatreliös”.⁵⁴

Enligt Hanegraaff (1998) var new age en ideologisk religion, men den förändrades snabbt. Han beskriver hur den styrdes av marknaden som troligtvis påverkades av västvärldens individualism. Det skapade den fragmentisering som idag präglar de nya new age-rörelserna.⁵⁵

Bainbridge (1997) beskriver hur sociala förändringar ledde till att gamla och nya religioner förändrats, vuxit och spridits i världen. Som exempel beskrivs hur adventism, satanism och andra små religiösa organisationer har blivit mer tillgängliga och bildat nya sekter och kulturer.⁵⁶

Hanegraaff förklarar att nyreligiositet under 1600- och 1700-talet mest syftade till frälsning och handlade om hur individen upplevde Gud. Det var då vanligt med ockultism och människor var intresse av andevärlden. Under upplysningen ledde ny insikt till ny kunskap om världen, till exempel att solen var centrum för universum. Dessa rön gjordes utifrån empiriska undersökningar och upptäckter.⁵⁷ Intresset var stort för naturen och jorden. Många svar som tidigare inte hade funnits besvarades och en annan syn på naturen som sinnlig och levande växte fram.⁵⁸

Under 1800-talet ökade spiritismen. Intresset för orienten och spiritualitet blev nu grunden för innehållet i nyreligiositet. Ockulta inslagen blev fler och den moderna spiritismen utvecklades i Hydesville i USA 1848. Grundidén med spiritismen var att levande människor ibland kunde få kontakt med döda människor. De visade sig i form av

⁵³ Hanegraaff (1998) s.43

⁵⁴ Frisk, (1998) s.167

⁵⁵ Hanegraaff (1998) s.523

⁵⁶ Bainbridge (1997) s.22

⁵⁷ Hanegraaff (1998) s.401

⁵⁸ Hanegraaff (1998) s.69

till exempel knackningar eller viskningar vid anordnade möten som kallades seanser. Tyvärr visade det sig ibland att fusk förekom då vissa situationer var tillrättalagda.⁵⁹

Författaren beskriver hur det forskades om ämnen i luften. Det utvecklades en teori om fin vätska i universum som gjorde kontakten mellan andar och människor lättare. Fysiska och psykiska sjukdomar förklarades av denna vätska och en obalans hos människan. Detta måste då balanseras, vilket användes av demonutdrivare och psykiatriker. Fysiskt var det en magnetisk kraft som bara kunde hanteras av en som var utbildad i området. Under 1800-talets försökte folk förena spiritism, andlighet och naturvetenskapen kring denna teori, vilket kallades för *animal magnetism*⁶⁰

Heelas (1996) brittisk forskare i sociologi och antropologi anser att teosofin har påverkat new age-rörelsens innehåll och att det är därifrån begrepp som ”karma” och ”reinkarnation” kommer. Inom teosofin⁶¹ trodde man på en världssjäl och människans innersta själ. Delar av teosofins tankar fanns redan under antiken men uppkom i västerlandet som en nyreligiös sekt som härstammar från 1800-talet.⁶² Han förklarar hur begreppet new age tidigare har använts och att det finns andra uttryck för det nyreligiösa området som uppkommit efter 1800-talet och 1900-talet. Exempel på det är New Times och New World. Dessa uttrycker tidens anda och ger hopp om den nya bättre tiden som sen ska komma.⁶³

James Lewis, amerikansk författare, specialist inom nya religiösa rörelser, astrologi och new age och Gordon Melton professor i amerikansk religionshistoria vid Baylor universitet i Waco (1992), lägger fokus på new age som en subkultur. Han förklarar hur hinduismen har påverkat rörelserna genom aktiviteter som magi och healing. New age blev modernt under 1980-talet⁶⁴ och det fanns ett samband mellan nya tankar och nyandlighet⁶⁵. En annan orsak till fenomenet och framväxandet av rörelserna var att den mystiska orienten fick genomslagskraft i Amerika, på grund av hinduismens spridning till andra länder.⁶⁶

Även John Saliba (1995), professor i religionsvetenskap vid universitetet i Detroit Mercy, specialiserar sig på new age som en subkultur. Han beskriver hur kvinnor i större

⁵⁹ Furseth & Repstad (2008), s.162f

⁶⁰ Hanegraaff (1998) s. 430 ff

⁶¹ Teosofi är ingen tro. Det är en kunskap som var och en gör till sin
http://www.theosociety.org/pasadena/sverige/TeosofiskaBokforlaget/Att_tanda_tusen_lampor/01Vad_ar_teosofi.htm

⁶² Heelas (1996) s. 45

⁶³ Heelas (1996) s. 15

⁶⁴ Lewis & Melton (1992) s. 23

⁶⁵ Lewis & Melton (1992) s. 28

⁶⁶ Andrea & Lewis (1992); Lewis & Melton (1992) s.58

grad utövar sin spiritualitet. Från det psykologiska perspektivet har det diskuterats kring varför unga vuxna överger de traditionella religionerna för nya religioner och kulturer. Forskare och framför allt psykologer har funderat om det finns en speciell kultypersonlighet som dras till dessa rörelser som till exempel ”Hare Krishna” och ”Familjen”. I forskning har det framkommit att många unga som i sin barndom varit utsatta för våld och sexuella övergrepp återfinns bland annat inom vissa av dessa nya religioner. Psykisk ohälsa var inte orsak till byte av religion, däremot fanns många som övergett någon form av missbruk för att gå med i kulten. På grund av detta uppfattas kultmedlemmar ofta som psykiskt sjuka och lättpåverkade individer.⁶⁷

När det gäller healing som behandlingsmetod anser Hanegraaff att det främst används i komplexa socialpsykologiska samband. Den tar hand om det andliga hos en människa som är sjuk.⁶⁸ Metoder som meditation och yoga har i många fall gett bra resultat bland människor som har svårt att hantera sin ilska, drogmissbruk och psykisk ohälsa. Däremot kan en del kulturer utöva regler och auktoritet som ett medel att hjärntvätta individerna.⁶⁹

Inom många av de nya religionerna används olika former av terapeutiska inslag. Bland annat mellan medlemmarna, där det ingår viss avprogrammering, rådgivning och psykoterapi. Saliba påpekar här att professionella inom dessa områden oftast dömer ut de nya religionerna som farliga och ser det som ett sätt att peka ut religionerna som ett hot.⁷⁰

Heelas berättar att det som drar medlemmar till rörelsen ligger på ett individuellt plan. I det nya moderna samhället och kulturen handlar det mycket om att utveckla sig själv och hitta sitt ”jag”. Dragningskraften inom new age ligger på ett individuellt plan. Han hävdar att i det moderna samhället och kulturen finns ett behov av nya individualiserade sätt att leva och uttrycka sig på för att må bra. Han ser då en skillnad mellan den traditionella religionen som passar bättre för samhället och new age som är till för människans egna intressen och den egna personliga utvecklingen.⁷¹

Att så många attraheras av new age kan, enligt Heelas, förklaras utifrån intresset, samt att den rådande kulturen i samhället skapar förutsättningar för det.⁷² Ses fenomenet från en praktisk synvinkel kan det vara att new age fokuserar på kvalitet och omhändertagande av det egna livet. Han förklarar att många ser sjukdom som ett straff för de synder personen har begått, andra tror att det har med okunskap att göra. Vanligast är tron på att frånvaron

⁶⁷ Saliba (1995) s.76

⁶⁸ Hanegraaff (1998) s. 43

⁶⁹ Saliba (1995) s. 99, 105

⁷⁰ Saliba (1995) s.199

⁷¹ Heelas (1996) s. 173

⁷² Heelas (1996) s. 197-198

av spiritualitet har att göra med att man inte hittat själens frihet och sanningen inom sig själv.⁷³

En viktig aspekt i rörelsens beteende och som beskrivs i Hanegraaff's bok är tron på att vi kommer att återfödas efter döden. Men var och vad vi föds till vet vi inte och det är inte säkert att vi återföds till ett liv på jorden. Inom new age är det naturligt och logiskt att tro på reinkarnation. Det ger en förklaring till varför livet ibland är orättvist på jorden, men livet ses inte som onödig. Människan ska lära sig från sina tidigare liv och utveckla överjaget som följer med oss till det andra livet där ett högre själv utvecklas.⁷⁴

New age präglas också av andar och änglar. Det förekommer tro på utomjordingar och på automatisk skrift och tal som tas emot genom sinnena.⁷⁵ Under 1900-talet ifrågasattes bilden av världen som tidigare existerat. Nu ses religion som verklig och den nya naturvetenskapen påstås även stärka de högre makternas existens⁷⁶

Bainbridge ger exempel på vilken mångfald av uttryckssätt new age har. Han menar att mångfalden uttrycks genom drömmar, olika tolkningar, utomjordingar, healing, kanalisering, profetior, astrologi och mycket mera. Hur löjligt det än kan ses utifrån så förekommer dessa uttrycksätt på filmer som vi ser på TV och vi tycker om det. Ju fler riter och magi det finns desto mer spännande blir det.⁷⁷

Heelas menar att new age kan bidra en högre känsla för värderingar eftersom vi genom andlig kommunikation kommer närmare naturen och oss själva genom de metoder som erbjuds.⁷⁸ Han förklarar hur utbildning, böcker, musik och aktiviteter har ökat och att det finns ett helt annat utbud nu än förr, vilket skapar möjligheter till individanpassning i större grad.⁷⁹

⁷³ Heelas (1996) s. 207

⁷⁴ Hanegraaff s. 262 f

⁷⁵ Hanegraaff(1998) s. 23 f

⁷⁶ Hanegraaff (1998) s. 62

⁷⁷ Bainbridge (1997) s. 363

⁷⁸ Heelas (1996) s. 19

⁷⁹ Heelas (1996)s. 68

6. Intervjuer

Under denna rubrik återfinns min egen undersökning med informanternas svar. Det börjar med yogainstruktören. Därefter kommer två av hennes kursdeltagare. Under rubrik 4.1.4 presenteras healern och efteråt två personer som går på behandling hos honom. Svaren redovisas delvis i löpande text, med vissa speciella svar som citeras ordagrant.

6.1 Informant 1. Utbildad diplomerad yogainstruktör, kvinna 47 år

Fråga 1. Vad fick dig att börja med denna metod?

”Jag blev tidigt intresserad av alternativa metoder. Läste om yoga i tidningen Hälsa och i böcker. Jag sökte meningen med livet och framtiden som tonåring”.

Hon beskriver vidare hur hon i 18 - och 19-årsåldern blev mer nyfiken på yoga och gick olika kurser inom bland annat en helgkurs på 80 talet. Det blev fler kurser i Stockholm, kurser för gravida mm. *”Jag behövde hitta en inre styrka och självkänsla och det var det som gjorde att jag fortsatte och kände att det här är bra”.* På senare år har hon gått flera olika lärarutbildningar och undervisar nu i yoga.

Följdfråga. Hur fungerar yoga?

Informanten beskriver det som olika rörelser som bidrar till ökad flexibilitet i leder och mjukare muskler. Samtidigt som det utövas lär sig personen att lyssna på kroppen och vilka rörelser som går bra att göra. Det ger även en bättre blodgenomströmning genom de olika positionerna som intas. Detta gör kroppen mjukare och smärta i leder minskar.

Fråga 2. I vilken situation befinner sig personerna som söker din hjälp?

Informanten jobbar idag halvtid som konstnär och halvtid som yogainstruktör/ lärare. Hon tror att allt tråkigt som händer en under livet lagras i fysiska krämpor i kroppen. Om dessa negativa känslor och tankar inte bearbetas så lagras det fysiskt i människans kropp. Då skapas hinder och spänningar som i sin tur leder till konflikter i kontakten mellan sin kärlek till sig själv, till kroppen. Det i sin tur sluter oss inom oss själva och vi hanterar problem i vardagen sämre. Det krävs då att medvetenheten om kroppens rörelser, andningen, och kroppens funktion blir en helhet. Dessa spänningar släpper då och vi blir mer närvarande i nuet. Det hjälper oss att hantera kriser bättre. *”Många av de som kommer till mig befinner sig i detta stadium, vilket har resulterat i allergier, fobier, ångest, nedstämdhet och depressioner i olika former.”* Till kurserna kommer människor i alla åldrar, mest kvinnor men någon enstaka man. En del är bara nyfikna, många är sjukskrivna och utbrända. Andra söker bara en plats för stillhet och lugn.

Fråga 3. Vilka är det som söker sig till yoga?

Det är mest kvinnor, men en och annan man som har blivit värvade av sina sambos. Informanten förklarar att många av de som söker sig till yoga har typiska kvinnliga problem. Det kan vara allt från menssmärtor till sömnlöshet och depression. Ibland har de gått både på vårdcentralen, på mediciner och till sjukgymnast utan att må bättre.

Fråga 4. Upplever du att de som går på dina kurser förbättrar sitt mående?

Många av dessa visar efter kort tid positiva reaktioner. *”De blir gladare, mer sociala. Fobier blir bättre. Jag tror det har med att de lär sig känna sig själv och sin kropps reaktioner bättre. Sen kommer de ju tillbaka, vilket jag anser vara ett tecken på att de är nöjd med resultatet.”* I yogan känner de sitt *”flow”* som hon kallar det.

”Jag har haft kursen i snart tio år och de flesta återkommer år efter år. De har gjort enorma framsteg. Är gladare och mer öppen redan efter några träffar” Hon förklarar att många tidigare hade varit långtidssjukskrivna och efter att försäkringskassan hade skrivit ut de från systemet hade de sökt hjälp från alternativ medicin. Många har gått tillbaks till sina arbeten igen. Sen kommer det fler och fler som är intresserade. *”Från början hade jag bara en grupp. Nu kör jag tre gånger i veckan och grupperna är större nu än då, så det sprider sig. Tydligt är det populärt”*.

Hon berättar att de flesta som börjat hos henne fortsätter gå yogakurser. Många har varit med i flera år. Några enstaka hoppar av för det kan vara svårt att stanna upp och möta sig själv. Det finns de som har problem med att slappna av och blir rädda. Informanten förklarar att majoriteten är nöjd. *”De ser så många fördelar och mår bättre både fysiskt och mentalt”*.

Fråga 5. Vilka skulle du rekommendera att gå på yoga?

”Alla, man behöver inte ha något fysiskt eller psykiskt problem. Vem som helst kan må bra av att delta. Det är faktiskt som gymnastik också. Dessutom får man bättre balans genom övningarna”.

Hon ser särskilt att skolbarn med alla problem som finns idag skulle få så mycket hjälp utav yoga. Även ungdomar som söker sig själva, stressade, sjuka, äldre, ja yoga passar alla. I samarbete med lärare i idrott och hälsa erbjuder hon därför elever i kommunen yoga på skoltid. *”Idag finns så mycket vetenskaplig forskning på yoga och meditation och det används på vissa sjukhus som behandling. Särskilt för hjärtpatienter, högt blodtryck, även bland anorektiker olika missbruk och fängelser har yoga för interner som ett sätt att förändra sig själva. Man kan även vara frisk och må bra och känna att det ändå kan bli ännu bättre”*

6.2 Informant 2. Undersköterska, man 53 år

Fråga 1. Vad fick dig att börja med yoga?

Under en lång tid hade informanten mått väldigt dåligt. Det hade varit mycket på jobbet och en dag tog det tvärt slut. ”*Jag orkade ingenting. Efter det var jag sjukskriven ett längre tag och kunde inte ta mig för någonting. Jag satt mest i köket och drack kaffe eller så låg jag halva dagarna*” Varje vecka kom ett informationsblad och en dag var det en annons från ABF. På mittuppslaget såg han att det skulle starta en yogakurs. ”*Jag hade under en tid blivit mer och mer irriterad på min underaktivitet, men inte förmått mig något annat. Så jag anmälde mig till kursen*” Det är nu tredje året som informanten går på yoga. ”*Det var något som passade mig*”

Fråga 2. Känner du något resultat av metoden?

Han förklarar att han är inne på 3:e året och utövar yoga en kväll i veckan. Ibland blir det något pass hemma när han känner för det. ”*Jag är piggare och gladare. Har gått tillbaks till arbetet och det verkar fungera bra. Efter ett pass känns det i kroppen både fysiskt och psykiskt och jag känner mig lätt, mina tidigare negativa tankar finns inte nu*”

Fråga 3. Är det någonting du skulle rekommendera till andra?

”*Ja absolut, min fru går här nu eftersom hon tyckte jag hade blivit så förändrad, till det positiva förstås*”

6.3 Informant 3. Bibliotekarie, kvinna 37 år

Fråga 1. Vad fick dig att börja med yoga?

Informanten hade fått högt blodtryck och från vårdcentralen blivit tipsad om att söka sig till Yoga. De hade sagt att det var en bra metod för att lära sig slappna och stressa av. Hon hade provat ”mindfulness” men kände att det inte var någonting för henne eftersom hon har svårt att slappna av. ”*Jag blev rädd, Jag har tre barn under 15 år och vill inte att de ska bli utan mamma. Kände då att jag måste göra någonting som passade mig. En väninna som gick på Yoga tipsade mig och jag följde med. Det här var min grej. Visserligen tar jag mediciner för högt blodtryck också, men jag är övertygad om att Yogan hjälper mig att slappna av och hantera mitt höga blodtryck. Sen har vi riktigt roligt på våra träffar och ibland träffas vi några stycken ur gruppen och yogar hemma hos varandra. Vi har så kul tillsammans*”

Följdfråga. Hur länge har du utövat yoga?

”*Jag har yogat i drygt ett år*”

Fråga 2. Känner du något resultat av metoden?

”Med medicinen och yogan är mitt blodtryck på en bra nivå nu”.

Fråga 3. Är det någonting du skulle rekommendera till andra?

”Har inte tänkt på det så mycket, men visst. Dyker det upp någon ska jag tipsa om att yoga är en bra metod till ett bättre mående”.

6.4 Informant 4. Diplomerad reikihealer, man 53 år

Fråga 1. Vad fick dig att börja med denna metod?

Informanten berättade hur han alltid har varit nyfiken på alternativa metoder och när han själv fick ledvärk, gick han till en healer för att få hjälp. *”Jag har mått mycket bättre efter det. Det kändes som jag fick ett nytt liv. Då bestämde jag mig för att själv utbilda mig till healer för att kunna hjälpa andra. Behandlingen balanserar och fyller på energier i kroppen”.* Han förklarar hur metoden ser till människan som helhet fysiskt, psykiskt och mentalt, samt hur detta påverkar hela kroppen och energierna som naturligt finns i en människokropp. Han ser inte metoden som någonting som har med religion och göra. Informanten tycker inte heller att det är rätt att kalla det för new age eftersom det ger dålig reklam för verksamheten då folk oftast har en negativ bild av new age som en religiös avart. Däremot ser han en viss likhet mellan new age och healing genom att det går ut på att hitta sitt ”eget jag”.

Följdfråga: Hur fungerar reikihealing?

Syfte med healing är att lindra smärta, bota sjukdomar, lära sig att hantera rädslor och fobier. När personerna som har genomgått healing är klar kan de själv skapa balans i kroppen så den orkar läka sig själv. Healing kan också användas för att bli av med blockeringar, ge livskraft och öka välbefinnandet. Man kan även genomgå distanshealing berättar han och det går bra det med. Då får den som tar emot healing själv bestämma var och när det passar.

Fråga 2. I vilken situation befinner sig personerna som söker din hjälp?

Det är en uppstart eftersom han nyss har startat sin verksamhet, men kunder har han. Det kan vara allt från de som inte mår så bra till cancerpatienter. Menssmärtor är vanliga och personer som bara vill hitta en lugn punkt i tillvaron. En del känner att det är för många måsten och krav som vill hitta en mening med tillvaron.

Fråga 3. Vilka är det som söker sig till reikihealing?

Oftast är det kvinnor och åldern är väldigt varierad förklarar informanten.

Fråga 4. Upplever du att de som går på healing förbättrar sitt mående?

”Ja de flesta är nöjd med behandlingen. Någon har gått hem och upplevt att ingenting blivit bättre, men personen måste vara öppen för att själv tro på behandlingen, annars blir det svårt att vara mottaglig. En av kvinnorna led av migrän och efter behandling har anfällen minskat avsevärt”. Han berättar även att många går hem och känner sig som om de var i himmelen.

Fråga 5. Vilka skulle du rekommendera att gå på din behandling?

”Alla skulle må bra att hitta balans i kroppens energier” Informanten förklarar att det finns ett stort behov av att varva ner i vardagagen och få ett energitillskott. ”Därför behövs energi laddas, så patienten sen kan hjälpa sig själv. Det kan de göra hemma. Samhället är idag så intensivt och stressigt och många mår dåligt, både fysiskt och psykiskt”.

6.5 Informant 5. Gymnasielärare, man 43 år

Fråga 1. Vad fick dig att börja med healing?

Informanten har inte gjort ett eget val när det gäller att gå till en healer. Det var hans fru som tidigare varit till healern och upplevt att hon fått mer energi och ork. *”Det tyckte jag också. Hon hade varit lite trött och visserligen ett tag och efteråt blev det mycket bättre. Det var strax före jul och jag hade haft en kraftig influensa som inte ville släppa, så hon tyckte att jag behövde samma sak”* Så han gick dit.

Fråga 2. Känner du något resultat av metoden?

Efter behandlingen kom han hem lite piggare än innan. Men vad som gjorde att han kände sig piggare kunde han inte avgöra. *”Det kanske bara var att jag blev lite ompysslad också”.*

Fråga 3. Är det någonting du skulle rekommendera till andra?

”Nja, men min fru gör det gärna”

6.6 Informant 6. Tekniker, kvinna 62 år

Fråga 1. Vad fick dig att börja med healing?

”Jag har haft känningar av fibromyalgi i flera år. Det senaste året har varit hemskt”. Informanten förklarade att hon har värk i kroppen varje dag och ibland är det så jobbigt att hon blir hemma från jobbet. *”Två Alvedon och sängläge”.* I flera år hade hon gått på sjukgymnastik men det hade inte blivit så mycket bättre. Många sjukdagar och värktabletter gjorde henne deprimerad och uppgiven. Hon såg att (xx) hade utbildat sig till reikihealer och bestämde sig för att ge det en chans.

Fråga 2. Känner du något resultat av metoden?

Informanten lyser upp. *”Oh ja, numera är jag inte sjukskriven lika mycket och har inte så mörka tankar om livet och framtiden”* Hon beskriver det som *”ett lugn och ett andningshål i tillvaron”*. Den stunden jag är hos (xx) slappnar hon av och känner sig lugn. Hon har nu gått på behandling tre gånger och har en helt annan bild på framtiden. Värken är inte borta helt, men den är marginell.

Fråga 3. Är det någonting du skulle rekommendera till andra?

”Javisst, har redan fått med mig några väninnor som också börjat i behandling”.

7. Analys

Under den här rubriken ska litteraturen och intervju svaren analyseras, jämföras och diskuteras, utifrån bakgrund, syfte och de frågeställningar som ställts i inledningen. För att kunna förstå vad som menas med new age, är det bra att veta lite om hur detta har uppkommit och förändrats. Därför inleds analysen av en historisk resa från antiken till dagens tolkning av vad new age är.

7.1 New age i går och idag

Med rötterna i antiken som under 1800-talet tog formen av teosofin, trodde man på en världssjäl och en inre själ.⁸⁰ Därifrån kommer begrepp som ”karma” och ”reinkarnation”. Under 1600- och 1700-talet ökade intresset för det ockulta och andar, men mest handlade new age om frälsning och hur Gud upplevdes. Under upplysningen och de stora samhällsförändringarna som pågick då genom ny insikt och kunskap om världen, fokuserades det mer på naturen och jorden, som sågs som en levande varelse.⁸¹

Spiritualiteten ökade under 1800-talet i Amerika och människor samlades på seanser för att konversera med döda människor. Det ansågs då finnas ämnen i luften som underlättade dessa konversationer och som vid obalans var orsak till olika fysiska och psykiska sjukdomar. Nu började människor förena spiritualism, naturvetenskap och andlighet, vilket kallades *animal magnetism*⁸² Det som hände inom new age under 1800- och 1900-tal utvecklades och blev modernt under 1980-tal då det även kom att innefatta hinduiska inslag som magi, meditation och healing.

Idag är new age en vanlig företeelse i vardagen, med inslag av hinduism och psykologiskt tänkande kring den egna individen. Rent praktiskt så fokuserar rörelsen – till skillnad från de traditionella religionerna från förr – på den individuella människan. En viktig del som rörelsen fokuserar på idag är tron på pånyttfödelse eller reinkarnation som det med ett finare namn kallas. Anhängarna tror på att när vi sen föds på nytt igen har vi lärt oss från de tidigare liv vi levt och därmed utvecklat en högre kunskap om oss själva. Det kan även präglas av andar, änglar och en del tror på utomjordingar och att vi tar in det via våra sinnen. Det finns även en tro på att våra sinnen kan utvecklas för att stärka den högre makten, exempelvis genom drömtydning, automatisk skrift, tolkningar kanalisering, astrologi och meditation. Det händer mycket inom new age idag och förutom den utbredda

⁸⁰ Heelas (1996) s. 45, Se även Hammer s. 368

⁸¹ Hanegraaff (1998) s. 69

⁸² Hanegraaff (1998) s. 430ff

individualiseringen som erbjuder specialupplägg för de flesta människor, erbjuds även kurser och böcker eftersom kunskap ses som viktig.

Vad som påverkat new age i modern tid är framförallt upplysningens frihetstanke och naturvetenskapliga tänkande. Behovet av religion var inte lika stor då naturvetenskapen ersatte den religiösa förklaringsbilden. Många forskare påstod att orsaken till dessa förändringar var startskottet för. Frisk (1993) tror inte på någon sekularisering. Hon menar att religionen tog sig andra uttryck genom de nya väckelserörelserna som ökade samtidigt som de gamla religionerna minskade i betydelse.⁸³

Gamla och nya religioner påverkade varandra i en växelverkan med samhället vilket kunde erbjuda människan nya möjligheter att välja själv vad de ville tro på.⁸⁴

7.2 Vem söker sig till new age och varför?

Saliba som studerade new age utifrån subkulturer, kom liksom Frisk fram till att det oftast är kvinnor och framförallt medelålders och äldre kvinnor som söker sig till rörelserna för att utföra spiritualitet. Genom de informanterna som intervjuats har det bekräftats att kvinnorna dominerar både inom yoga och healing. Yogaläraren som arbetat med yogagrupper sedan 1980-talet kunde av erfarenhet konstatera att de flesta som söker sig till yoga är kvinnor. De män som utövar yoga är oftast värvade av sina fruar eller sambos. Att det skulle vara yngre personer fanns det inget belägg för. Av de informanter som valts ut var den yngsta 37 år och den äldsta 62 år. Det ger dock ingen klar allmän bild över vilka ålderskategorier som representerar yogautövare och de som behandlas med reikihealing i landet. Däremot var yogaläraren övertygad om att skolbarn och unga vuxna skulle behöva utöva yoga för att varva ner i vardagen, då denna kategori har en särskild stressig och problemfylld vardag idag. Därför har yogaläraren en överenskommelse med lärare i idrott och hälsa att hon kommer ibland och utövar yoga med elever i kommunen.

Även reikihealern ansåg att det var flest kvinnor som deltog i hans behandlingar, men åldern hos reikihealerns klienter varierade något mer. Han påpekade att metoden passar till både kvinnor och män, och egentligen för personer i alla åldrar. Yogaläraren poängterar att det inte behöver finnas något underliggande fysiskt eller psykiskt sämre mående för att delta i yoga. Hon menar att yoga har en avslappnande verkan och kan vara ett sätt att bara

⁸³ Frisk (1993) s. 11

⁸⁴ Bainbridge (1997) s. 22

slappna av på en plats för stillhet och lugn.” ...*Man kan även vara frisk och må bra och känna att det kan bli ännu bättre*”.

Saliba beskrev hur psykologer hade funderat kring en teori om det var en speciell kategori av människor som utövade metoderna inom new age.⁸⁵ I denna undersökning kan jag inte påstå att det stämmer. Informanterna var helt vanliga människor med ordinära yrken som på sin fritid hade hittat yogan som en form till bättre mående. Det visade sig inte heller vara någon ventil för ett tidigare trasigt liv. Som yogaläraren och reikihealern ansåg, var yoga och reikiheling en metod som kunde utövas av vem som helst, även om det bara var för att få en stund av lugn och ro. Saliba förklarade även att folk såg på anhängare och utövare som lättpåverkade och kanske även psykiskt sjuka.⁸⁶ Tyvärr verkar det vara en allmän åsikt som även fick reikihealern att ta avstånd från new age som begrepp. Den enda uppgiften som överensstämde med hans idéer var att det handlade om energier i balans och kropp och själ i harmoni..

7.3 Vilka behov fyller new age i dagens samhälle?

Det finns idag en koppling mellan medicin och new age som visar att metoder som är vanliga inom religionen som till exempel meditation, healing och yoga har gett bra resultat vid hantering av ilska, missbruk och psykisk ohälsa.⁸⁷ Yogaläraren kunde presentera flera lyckade resultat där hälsan hos personer hade förbättrats. Hon menar att negativa tankar och händelser lagras fysiskt i våra kroppar vilket leder till stress och spänningar, som i sin tur leder till krämpor och olika sjukdomstillstånd. Många av de som söker sig till yoga befinner sig i ett sådant spänningstillstånd och lider till exempel av högt blodtryck, migrän, allergier och fobier av olika slag. Därför är yoga bra för att hitta tillbaka till kärleken till sig själv och sin kropp. Många får ett bättre mående. En del visar redan tidigt att de når resultat. Hon säger att; *”de blir gladare, mer sociala. Fobier blir bättre Jag tror det har med att de lär sig känna sig själv och sin kropps reaktioner bättre*”. Det tror hon beror på att yogan ger dem ett *flow*. Personerna känner sig mer upprymda, gladare och öppnar sig bättre både för sig själv och andra. Efter tio år som yogalärare har hon sett många utövare göra enorma framsteg och de kommer tillbaka år efter år, vilket hon tolkar som att de mår bra av metoden. Dessutom ökar grupperna i storlek och fler tillfällen har fått erbjudas eftersom nöjda utövare sprider budskapet om att yogans har gjort dem gott.

⁸⁵ Saliba (1995) s. 76

⁸⁶ Saliba (1995) s. 76

⁸⁷ Saliba (1995) s. 99, 105

Orsaken till varför hon själv sökte sig till yoga berodde på att hon redan i tidig vuxenålder blivit intresserad av yoga. Hon gick kurser, vilket är vanligt inom new age idag. Enligt Bainbridge och Heelas är det viktigt inom new age att kunna erbjuda ett upplägg av böcker och kurser som väcker och sprider intresse och som passar bäst för den enskilde individen.⁸⁸ Yogaläraren använde sig av den möjligheten och från början gick hon på yogakurser för att utveckla sig själv. *”Jag sökte meningen med livet....Jag behövde en inre styrka och självkänsla och det var det som gjorde att jag fortsatte och kände att det här var bra”*. Hon påpekar även att man behöver inte vara fysiskt eller psykiskt sjuk för att utöva yoga. Den fungerar lika bra som motion och samtidigt förbättra balans, kroppsuppfattning, rörlighet och en inre harmoni.

En teori som ibland har använts för att förklara varför människor söker sig till new age är Charles Glocks deprivationsteori som beskrivs av Inger Furseth och Pål Repstad (2005). Människor som är depriverade; uppfattar sig själva som mindre värda och saknar ofta meningen med livet. Enligt Glock skulle det främst handla om mindre intelligenta och ensamma kvinnor. Deprivationen kan enligt honom uppkomma inom olika områden i livet, exempelvis dålig ekonomi (ekonomisk deprivation), en känsla av att inte värderas av samhället (social deprivation), en sjukdom eller funktionshinder som får personen att känna sig mindre värd (organisk).⁸⁹

I denna undersökning finns inte någon annan koppling än till den organiska deprivationen. Att det skulle handla om mindre intelligenta kvinnor känns inte hellre troligt eftersom alla informanter hade både utbildning och jobb. Däremot sökte de hjälp på grund av fysisk smärta, sjukdom eller nedstämdhet.

En 53-årig man som jobbade som undersköterska inom vården förklarade att livet tog stopp tvärt, med trötthet och sämre mående, vilket gjorde honom frustrerad. *”Jag orkade ingenting. Efter det var jag sjukskriven ett längre tag och kunde inte ta mig för någonting. Jag satt mest i köket och drack kaffe eller så låg jag i sängen halva dagarna”*. En dag såg han att det annonserades om yogakurser och anmälde sig intresse. Resultatet blev bättre än förväntat. *”Jag är piggare och gladare. Har gått tillbaks till arbetet och det verkar fungera bra. Efter ett pass känns det i kroppen både fysiskt och psykiskt och jag känner mig lätt. Mina tidigare negativa tankar finns inte nu”*.

En 37-årig kvinnlig bibliotekarie beskriver hur rädd hon blev när hon fick veta att hennes blodtryck var alldeles för högt. Hon började utöva yoga i gruppen. Tidigare hade

⁸⁸ Bainbridge (1997) s.363, 368. Se även Heelas (1996) s. 19

⁸⁹ Glock, C, i Furseth & Repstad (2005), s.152ff.

hon provat andra metoder som hon inte tyckte fungerade så bra. En väninna tipsade henne om att en yogakurs kanske skulle vara rätt väg. Hon tyckte hon var för ung för att dö av någon hjärt-och kärlsjukdom så hon gav det en chans. Hon kände ganska snart att metoden passade henne och hennes mål. Hon tar fortfarande blodtrycksmedicin, men tillsammans med yoga tror hon att hon får det bästa resultatet hon kan nå. Yogans avslappnande funktion hjälper henne att hålla nere blodtrycket på en bra nivå. För henne fanns en annan vinst i den sociala tillvaron. Hon säger att om det dyker upp någon som hon ser skulle må bra av yoga skulle hon rekommendera metoden.

Reikihealern en 53-årig man hade själv varit i behov av någonting som lindrade hans ledvärk. Han hittade det i reikihealing och tyckte det var så bra att han utbildade sig inom området. *"Det känns som ett nytt liv"*. Reikihealing hjälper till att bota sjukdomar, lindra värk samt att hantera rädsla och fobier. Det ger även ny energi genom balansering och ett ökat välbefinnande. Reikihealing passar för de flesta personer men inte alla, men det kan bero på misstänksamhet mot metoden eftersom det är svårare att balansera energierna då.. *"Samhället är idag så intensivt och stressigt och många mår dåligt både fysiskt och psykiskt"*. För den 43-årige gymnasieläraren fyllde reikihealingen informantens behov av mer ork och energi, samt behovet av att bli ompysslad. Den sista informanten var en 62-årig tekniker som under lång tid led av fibromyalgi, vilket gjort att hon under en tid varit deprimerad. Hon var lyrisk över resultatet. *"Numera är jag inte sjukskriven lika mycket och har inte så mörka tankar om livet och framtiden"*. Hon beskriver det som *"ett lugn och ett andningshål i tillvaron"*

Helt klart uppfyller yoga och reikihealing ett stort behov hos dessa informanter. Detta behov kan tolkas mellan raderna och det kan sammanfattas i ett behov av att bli frisk, smärtfri, dela en social tillvaro med andra, ett lugn samt en existentiell känsla av att må bra.

En annan teori som förklarats i detta arbete är teorin om rationella val och som presenterats i Furseth & Repstad (2005). Den handlar om hur människor söker det rationella och ser en vinst med att bli religiös. De väljer den enklaste vägen för att hitta mening och ordning i tillvaron både inom sig själv och i samhället.⁹⁰ I denna undersökning kan den teorin till viss del knytas an då några ansåg att den gemenskap och samvaro de fått i sitt utövande hade en extra vinst för måendet och någonting de inte hade räknat med innan.

⁹⁰ Furseth & Repstad (2005), s.162f

8. Sammanfattning

Under denna rubrik kommer en kortfattad sammanfattning av resultaten i punktform

- New age historia kan härledas till antikens teosofi som trodde på en inre själ och en världssjäl, men har under åren förändrats mycket. Samhällsförändringar har påverkat religionerna och religionerna både gamla och nya har i sin tur påverkat varandra och samhället. Idag är new age en komplex rörelse som erbjuder ett stort utbud av metoder, kurser, utbildningar som ger den individuella människan ett stort urval att söka sig till det som passar den bäst.
- De som söker sig till new age är enligt litteraturen mest kvinnor och unga. Informanterna bekräftade att kvinnor var mer benägna att söka sig till metoder som yoga och reikihealing. Däremot fanns inte något större belägg att unga människor söker sig mer till dessa metoder.
- Personerna som söker sig till yoga och reikihealing söker sig dit på grund av att de har ett behov som de vill fylla. I den här undersökningen var det framförallt fysisk smärta och sämre mående. Några hittade en mening med livet och ett lugn i en kaotisk värld. Det fanns vissa psykiska behov bland informanterna och sist men inte minst fann en informant att det även fyllde ett socialt behov.
- Informanterna i denna undersökning hade utbildning och arbete och det fanns inga bevis på att det skulle vara mindre intelligenta kvinnor, trasiga barndomar, alkohol eller droger som fått personerna att söka sig till yoga eller reikihealing.
- Utifrån deprivationsteorin uppfylldes framförallt ett organiskt behov som smärtlindring och enklare fysiska och psykiska åkommor. Informanternas huvudsyfte med sitt deltagande i yoga och reikihealing var att minska smärta och bättre mående både fysiskt och psykiskt.
- Att informanterna sökte sig till yoga och reikihealing utifrån teorin om rationella val fanns inga tydliga belägg för, men någon form av rationellt val hade troligtvis gjorts då det bland några informanter fanns tankar kring meningen med livet. Dessutom hade gemenskapen och samvaron med de andra utövarna varit en vinst för klienternas mående. Eftersom new age är så mångfasetterad rörelse kan det finnas andra metoder som kanske passar teorin passa bättre.
- Det finns en koppling mellan new age och medicin. Forskning har visat att många av metoderna som används inom new age påverkar många människor positivt, inte bara vad gäller fysiska och psykiska sjukdomar. Metoder som meditation, healing

och yoga har använts som behandling mot ilska, missbruk och psykisk ohälsa. De har även en positiv funktion för hela kroppen och får personerna att bli gladare och piggare vilket har framkommit under intervjuerna.

- Utifrån forskning om metodernas fördelar och medicinska anknytning, har även ett antal projekt startats bland annat på Danderyds sjukhus. Projektet utgår från yoga som metod för att förbättra hälsan. Resultaten har blivit så bra att fler sjukhus har anammat idén.
- Yoga behöver inte utövas på grund av fysisk och psykisk ohälsa. Vem som helst kan vara med för att förbättra balans, kroppsuppfattning, rörlighet och harmoni. Det kan även ses som vanlig motion.

8.1 Förslag till fortsatt forskning

Eftersom jag jobbar på en gymnasieskola och har elever i religionskunskap har jag många gånger funderat på hur deras tankegångar går kring ett ämne som religion. Hur ser eleverna på new age och kristendomen? Det skulle vara intressant att göra en kvalitativ undersökning med ansatsen triangulering. Den skulle genomföras med anonyma enkäter, ett urval av informanter för intervju, samt forskning kring hur ungdomars religiösa eller existentiella tankar ser ut.

9. Källförteckning

Aldridge, Alan. *Religion in the Contemporary World – a Sociological Introduction* (3rd ed.) Oxford: Polity (2013).

Boll, Göran. *Medicinsk Yoga har fått snabb spridning-ger mätbara medicinska effekter* Medicinsk access nr1(2015).

Bainbridge, William S. (1997). *The Sociology of Religious Movements*: London: Routledge.

Dahlin, Bo. (2004)*Om undran inför live: Barn och livsfrågor i ett mångkulturellt samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Djurfeldt, Göran, Larsson, Rolf & Stjärnhagen, Ola. (2003).*Statistisk verktyglåda: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Stockholm: Studentlitteratur.

Dobbelaere, Karen. *Secularization: An Analysis at Three Levels* Presses Interuniversitaires Européennes, Bryssel 2002.

Frisk, Liselotte. (1993) *Nya religiösa rörelser i Sverige*, Åbo: Åbo akademis förlag.

Frisk, Liselotte. (1998) *Nyreligiositet i Sverige*. Falun: Nya Doxa.

Frisk, Monika. Katarina. (2001 nov-dec.) *Energivågen*, Orsa: Energica förlag.

Furseth, Inger & Repstad, Pål. (2005). *Religionssociologi – en introduktion*. Slovenia: Liber AB.

Hammer, Olav. (1997). *På spaning efter helheten New Age en ny folketro*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Hanegraaff, Wouter. (1998). *New Age Religion and Western Culture: Esotericism in the Mirror of Secular Thought*. Albany NY: State University of New York Press.

- Heelas, Paul (1996). *The new age movement: The celebration of the self and the sacralization of modernity*. Oxford: Blackwell.
- Heelas, Paul och Woodhead, L (2004). *The spiritual revolution: Why religion is giving way of spirituality*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Holme, Idar. M.& Solvang, Bernt. K. (1997), *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur: Lund.
- Kardemark, Wilhelm. "När livet tar rätt form: Om människosyn i svenska hälsotidskrifter 1910-13 och 2009." (2012).
- Lewis James R., & Gordon J. Melton (Red.) (1992). *Perspectives on the New Age*. Albany: State University of New York Press.
- Mc Fauge, Sallie (2001). *Life Abundant, Rethinking Theology and Economy for A Planet in Peril*. Fortress Press.
- Nicholsson, Andrew J. (2013) *Is Yoga hindu? On the Fuzziness of Religious Boundaries* Symposium: Fuzzy studies, part 619(3):419-505".
- Radler, Aleksander (1995) *Kristendomens idéhistoria: Från medeltiden till vår tid* Studentlitteratur
- Saliba, John A (1995). *Perspecttives on New Religious Movements*. London: Geoffrey Chapman.
- Simmel, Georg (1997). *Essays on religion*. Ny upplaga och översättning av Horst Jurgen Helle och Ludwig Nieder. New Haven och London: Yale University Press.
- Smart, Ninian (1989) "*The world's religions*". Cambridge: Cambridge University press.
- Socialstyrelsen: "*Psykisk ohälsa bland unga*". *Underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg*: 2013.

Thurfjell, David. (2015). *Det gudlösa folket: de postkristna svenskarna och religionen*. Stockholm: Molin och Sorgenfrei.

Wikström Owe (red), (1998). *Att se det dolda. Om New Age och Ockultism inför millennieskiftet*. Borås: Natur och Kultur.

Yandell, Keith (1999) *Philosophy of Religion: A Contemporary Introduction*. London: Routledge.

9.1 Internetkällor

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/religion>

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sekularisering>

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/individualism>

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/globalisering>

[http://www.sverigesinre.nu.canit.se/2005-03-01, Socialstyrelsen - Folkhälsorapport 2001](http://www.sverigesinre.nu.canit.se/2005-03-01_Socialstyrelsen-Folkh%C3%A4lsrapport-2001)

http://www.theosociety.org/pasadena/sverige/TeosofiskaBokforlaget/Att_tanda_tusen_lampor/01_Vad_ar_teosofi.htm

9.2 Informanter

Informant 1. Yogainstruktör, kvinna 47 år. (datum för intervju 19/4)

Informant 2. Deltagare i Yogagruppen man 53 år. (datum för intervju 19/4)

Informant 3. Deltagare i yogagrupp Kvinna 37 år. (datum för intervju 19/4)

Informant 4. Reikihealer, man 53 år. (datum för intervju 20/4)

Informant 5. Deltagare healing. Man 43 år. (datum för intervju 20/4)

Informant 6. Deltagare healing. kvinna 62 år (datum för intervju 20/4)

Bilaga 1

Frågor till Yogainstruktören och Reikihealern.

- 1 Vad fick dig att börja med dessa metoder?
- 2 I vilken situation befinner sig personerna som söker din hjälp?
- 3 Vilka är det som söker sig till Yoga?
- 4 Upplever du att de som går på dina kurser förbättrar sitt mående?
- 5 Vilka skulle du rekommendera att gå på dina kurser/träffar

(Den sista frågan ställs på grund av nyfikenhet över hur viktigt informanten anser att utövandet av denna metod är)

Vid behov kan det förekomma följdfrågor

Bilaga 2.

Frågor till utövarna Yoga/ Healing

1. Vad fick dig att börja med yoga/healing?
2. Känner du något resultat av metoden?
3. Är det någonting du skulle rekommendera till andra?

(Den sista frågan ställs på grund av nyfikenhet över hur viktigt informanten anser att utövandet av denna metod är)